

בס"ד, יום ראשון מז' אדר א' תשע"א שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת מנחות מב – מה (101)

א. (1) היכן הוא המקום בקרן שבו תולין את הציצית, ומהיכן ילפינן לה? והאם מקום זה הוא מעכב? (2) מה היה מנהגם של רב אחא בר יעקב ור' ירמיה מדפתי בהטלת הציצית, ומדוע נהגו כן? (3) האם גוי או אשה כשרים להטלת ציצית ולכתיבת תפילין, ומדוע? והאם יש לפסול גוי משום לשמה, ומדוע? (4) האם מילה כשרה על ידי גוי או כותי, ומדוע?

ב. (1) מה הוא הכלל כדי לחייב ברכה על עשיית המצוה? והמטיל ציצית בטלית, האם יש לו לברך "לעשות ציצית", ומדוע? (2) ציצית שעשה מן הגרדין או מן הסיסין, מה דינה, ומדוע? וכיצד קיימא לך? (3) מה היה מנהגו של רב שמואל בריה דרב יהודה בענין צביעת התכלת, ומדוע נהג כן? והאם איכא מאן דפליג?

ג. (1) המסתפק האם הצבע התכלת הוא של חילזון או של קלא אילן, האם יש אפשרות לבדוק? והאם בדיקה זו מועלת לקנות תכלת אף מן השוק, או מאותו שאינו מומחה, או מן הגוי, ומדוע? (2) האם מותר לקנות ספר תורה תפילין ומזוזה מאחד שאינו מומחה, ומדוע? וכיצד ינהג היבא דכבר קנאם מאותו שאינו מומחה, או דמצאם בשוק? (3) באר הנידון האם נשים וכהנים חייבים במצות ציצית! ומה הסיקו דינאם? (4) כמה פעמים צריך לברך על הציצית?

ד. (1) מה דרשינן מדכתיב גבי ציצית "וראיתם", ומה דרשינן מדכתיב "אשר תכסה בה" (2) כיצד דרשו לקרא "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם" (3) מאי טעמא ציורתה תורה להטיל תכלת בציצית? ולמה נמשלו התכלת והלבן שבציצית, ולמאי נפקא מינה? (4) מה הוא המנין של הברכות שחייב אדם לברך בכל יום, ומנין? ואלו ג' ברכות חייב אדם לברך בכל יום?

ה. (1) מה היא "מצוה קלה", ומדוע נקראת הכי? ואיזה שכר מצינו שקיבלו על עשייתה בעולם הזה? (2) השוכר בית מה דינו לענין מזוזה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע? והאם יש להוכיח מהא דאמרינן דמזוזה חובת הדר, ומדוע? ומה דינו של השואל טלית לענין להטיל בה ציציות מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע? (3) כמה מצות עשה עובר אותו שאינו מניח תפילין, ואלו הן? וכמה עובר אותו שאין לו ציצית בטליתו? ומה דינו של כהן שאינו נושא את כפיו?

ו. (1) הסולת השמן והיין: איזה מהן קרב ראשון, ומנין? ואיזה מהן מעכב את חבריו, ומנין? (2) האם אפשר להקריב נסכים בלילה או למחר, ומנין? והאם לכל הקרבנות ילפינן מאותו מקור, ומדוע? (3) מה ילפינן מדכתיב "זבח ונסכים" (4) האם הפרים והכבשים רסוכות ופסח מעכבים זה את זה (פרט), ומדוע?

ז. (1) כמה פרים וכמה כבשים וכמה אילים קריבים בעצרת? והאם מנינן מעכב אהרדי, ומנין? (2) כיצד דרשינן לקרא דיחזקאל "וביום החודש פר בן בקר תמימים וששת כבשם ואיל תמימים יהיו" (3) "פה אמר אדני יקוק בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמימים וחסאת את המקדש" באיזה פר איירי הכא? ומה ההכרח לבאר הכי? (4) כיצד נדרש הקרא "וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את הבית" (5) מה הוא פשוטו של המקרא "איפה לפר ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן הין לאיפה", וכיצד דרשינן לה בגמ', ומה ההכרח לדרוש הכי?

ח. (1) האם כדי להקריב את שתי הלחם דעצרת בעינין נמי להקריב את כל הקרבנות דכתיבי בהדי לחם, ומדוע? והאם אפשר להקריב את כל אלו הקרבנות בלא הלחם, ומדוע? (2) מנין דהקרבנות הכתובים בפרשת אמור על הלחם, אינן אלו הכתובים בפרשת פנחס עם שאר המוספין? ואמאי בלא האי טעמא שפיר איבא למימר דהן הן? (3) האם הקריבו ישראל במדבר שתי הלחם ועומר, ושאר קרבנות הכתובים במועדות, ומנין?

ט. (1) היה הלחם בשעת השחיטה ואחר כך אבד, האם יכול להקריב את הכבשים? והאם יכול לפרות את הלחם להביאו עם כבשים אחרים, ומדוע? והאם לענין לחמי תודה נמי נאמר האי דינא, ומדוע? (2) היבא דהיה הלחם רק בשעת התנופה ולאחר התנופה אבד, האם יכול להקריב את הכבשים, והאם יכול לפרות את הלחם, ומדוע? (3) לחם תודה שנטמא או נפרס או יצא קודם השחיטה, מה דינו ומה דין הבשר? וכיצד הדין היבא דנטמא או נפרס או יצא לאחר השחיטה או לאחר זריקת הדם, ומדוע?

י. (1) לחם או כבשים שאבדו לאחר התנופה והביא אחרים תחתיהם, האם צריך לחזור ולהניפם, ומדוע? (2) איזה קרבן מקדש את שתי הלחם, ואת החלות תודה, ואת סל המצות דנזיר, ומנין? (3) היכי משכחת לה לחם הבא בפני עצמו? וכיצד נוהגים עמו (פרט), ומדוע?

יא. (1) האם כדי שהקרבנות המקדשים ללחם יקדשו אותו בעינין לשוחטן לשמן, ומנלן? וכיצד הדין היבא דשחטן לשמן אבל נשפך הדם או זרקו שלא לשמו או חישוב עליו מחשבת פיגול, ומדוע? והאם אף באופן שהלחם לא נאפה בשעת השחיטה או שהיה בחוץ, חל עליו הקידוש? ולמאי נפקא מינה האי "קידוש" (למסקנת הגמ'?) (2) היבא דהכבשים לא עלו לשם חובה, האם אפשר לפרות את הלחם או לאוכלו, ומדוע?

יב. 1) מה הם התנאים המבוארים בסוגיין כדי לחייב האוכל מבשר הקרבן בפיגול? והאם היכא דחייב על הבשר חייב אף על שתי הלחם דעצרת הבאין עמו, ומדוע? 2) מה הם התנאים המבוארים בסוגיין כדי לחייב את האוכל מאימורי קדשי קלים משום מעילה? 3) היכא דאם יעשה את הקרבן לשמו כדינו הקרבן יאסר באכילה, האם יכול לעשותו שלא לשמו כדי להכשירו באכילה (פרט)?

יג. 1) שחט שני כבשים על ארבע חלות, כיצד ינהג עמהם בענין התנופה (פרט), ומדוע? וכיצד ינהג עמהם לענין האכילה (פרט), ומדוע? 2) היכן אמרינן "חטא כדי שתזכה", והיכן לא אמרינן "חטא כדי שתזכה"?

יד. 1) השוחט אילים לשם כבשי עצרת, מה דינן, ומדוע? 2) השוחט כבשי עצרת שלא לשמן, מה דינן ומדוע? והאם יש להוכיח ממתניתין דריש זבחים, ומדוע? 3) המחויב בכבש לעולה או לאשם והביא תחתיו איל, או המחויב באיל לעולה או לאשם והביא תחתיו כבש, מה דינו, ומדוע?

בהעלחה!

השובות למבחן מנחות מב מח

א. (1) לדעת תנא קמא דברייתא כשר אפילו על הקרן ממש או על הגדיל היוצא מן הקרן. ולדעת רבי אליעזר בן יעקב, בעינן דווקא באופן דיהיה נוטף על הקרן, דכתיב "על כנפי בגדיהם", והיינו דיתלה אותה למעלה כדי שתהיה מכה על הקרן, ומסקינן דיש לתלותה משיעור קשר גודל, והיינו כמציפורן הגודל עד פרק ראשון, עד ג' גודלין. והני מילי בשעת תליה, אבל לאחר התליה, אף אם התמעט מן השיעור יש להכשירו.

(2) רב אחא בר יעקב היה נוטל ד' חוטיין וכופלן לח', ולאחר כפילתן היה מכניסם בנקב ומכניס שאר החוטיין בנקב החוטיין בצורת עניבה. וכתב רש"י, דדרש לקרא גדיל גדילים שיהיו ארבעה ואחר כך כופלן כי היכי דיהיה ח' חוטיין במקום פתיל. והתוס' כתבו דגדיל גדילין קאי בין אלבן ובין אתכלת ומשום הכי בעינן ח' חוטיין, אלא דמהני על ידי דיכפולן ויקשרם בעניבה. ור' ירמיה מדפתי נטל מעיקרא ח' חוטיין, דלא סבירא ליה דמהני על ידי עניבה. [ורש"י כתב דדרש מקרא דבעינן ח' חוטיין. ועיין רש"י].

(3) בסוגיין אמרינן דר' יהודה אמר רב יליף מדכתיב "דבר אל בני ישראל ועשו להם" דבני ישראל עושין ואין גויים עושין. וכתבו התוס', דמשום לשמה אין לפוסלם, דסתמן לשמה כי היכי דאמרינן לענין מילה. ולקמן עמוד ב', אמרינן דרב מרדכי שנה דרב הכשיר ציצית על ידי גוי, משום דכתיב "ועשו להם" ודרשינן דאחרים יעשו להם. ולענין כתיבת תפילין ילפינן מדכתיב "וקשרתם וכתבתם" דרק מי שבקשירה ישנו בכתיבה. וכתבו התוס' דיש לפוסלו אף משום לשמה, דבהא לא אמרינן סתמא לשמה, וכלשון הגמ' בגיטין. אמנם כתבו, דיש לומר דלישנא דהתם לאו דווקא, אי נמי קאי דווקא אאזכרות, אבל לענין שאר הכתיבה יש לפסול רק משום דאינו בקשירה. ולענין אשה, לכתיבת תפילין יש לפוסלה משום דאינה בקשירה, אבל לענין ציצית אין לפוסלה, דהא התורה לא תלתה את עשיית הציצית בלבישה. (4) ר' מאיר הכשיר גוי דסתמא עביד לשמה, ולא כותי משום דמל לשם הר גריזים. ור' יהודה פסל גוי והכשיר כותי. ואמרינן דרב פסל גוי, משום דרק המהול יכול למול, וילפינן לה או מדכתיב "ואתה את בריתי תשמור", או מדכתיב "המול ימול".

ב. (1) דעת רב חסדא, דכל מצוה דגוי גם כשר לעשותה, אין לברך עליה. אבל מצוה שגוי אינו כשר לעשותה יש לברך עליה. ואמרינן בגמ' דהני מילי רק במצות שעשיית המעשה הוא גמר המצוה כמילה, אבל במצוות שאין הגמר בעשיית המעשה, כגון בסוכה ובתפילין אין לברך. אמנם למאן דאמר דמילה כשרה אף על ידי גוי, על כרחך דחייב הברכה לא תליא בהא דרק ישראל יכול לעשותה. ולענין הטלת ציצית, דעת רב נחמן דהוי חובת גברא ולהכי אין לברך עליה, ודעת רב חסדא דהוי חובת מנא וגמר עשייתה הוא המצוה ושפיר יש לברך עליה, אי לאו דנימא דאף גוי כשר לעשותה. והתוס' הביאו בשם הירושלמי שהיו מברכים אף על עשיית תפילין וסוכה, אפילו שאינם גמר המצוה.

(2) עשאה מן הגרדין כולי עלמא מודו דפסולה. וכתב רש"י דהוא משום דבעינן עשייה לשמה. וכן הסיקו התוס' דבעינן תליה לשמה, [אמנם כתבו בשם רש"י דהוא משום תעשה ולא מן העשוי, ודחו דבריו דבהא גופה שעושה מהם חוטיין הוא העשייה]. אבל עשאה מן הסיסין דהתליה הייתה לשמה, אבל הטווייה לא היתה לשמה, הוא פלוגתא דרב ושמואל, דרב הכשיר ושמואל פסל, ומסקינן דתליא בפלוגתא דרבנן ורשב"ג גבי עיבוד תפילין שלא לשמן, וכתבו התוס' דקיימא לן כרשב"ג דבעינן עיבוד לשמה, והוא הדין דבעינן טויה לשמה.

(3) היה מערב סממנין בתכלת [או דרק על ידי זה הוי תכלת, או לשרות בהן כדרך עושי הצבע], וכשהיה רוצה לברוק הצבע, היה נוטל מעט בשפורפרת ביצה, ולאחר הבדיקה היה שורף המוך שבדק עמו ומשליך התכלת שבביצה. ומסקינן דהוא משום דסבר דבעינן צביעה לשמה, וכיון שמתכוון לבדיקה הוי שלא לשמה, ולא מהני אף אם יכוון גם לשמה. וכתבו התוס', דהוא רק כרשב"ג דהצריך עיבוד וטויה לשמה. ומה שלא היה בודק ביורה עצמה, הוא משום דכתיב "כליל תכלת" ואף הוא שנוי במחלוקת, דאיכא מאן דאמר דיליף מדכתיב "שני תולעת" דאף מראה שני כשר בבגדי כהונה והוא הדין לענין ציצית. והאי כליל תכלת, לרש"י הוא שלא יצבע בגד אחר באותה יורה. ולתוס' הוא ענין של לשמה.

ג. (1) אפשר לברוק אם הוא תכלת אן קלא אילן, על ידי שיביא מגביא גילא ומיא דשבלילתא ומי רגלים בן ארבעים יום [או של תינוק בן ארבעים יום, או שעברו עליהם כבר ארבעים יום], וישרה בהם התכלת מערב עד בוקר, ואם עדיין הוא תכלת, על כרחך דהוא תכלת ולא קלא אילן. ואף אם ירד מראהו, אכתי אפשר לחזור ולברוק על ידי דיאפה אותו עם שאור קשה, ואם ישתנה למעליותא על כרחך דהוא תכלת, אבל לגריעותא אמרינן דהוא קלא אילן. ומכל מקום אין לקנותו מאותו שאינו מומחה, משום דיש לחוש לתכלת דטעימה, או דטעמו בתוך היורה גופה דפוסל את כל היורה. ואם קנאו מן השוק, יש להכשירו משום דרוב מצויין אצל תכלת מומחין הם. אבל לקנות מאותו שאינו מומחה אסור, דחיישינן שמא עשאו בעצמו ואינו ידוע הלכותו. והקונה מתגר גוי טלית מצויצת יש לסמוך שקנאה מישראל, אבל בגוי שאינו תגר, יש לחוש שצבעה בעצמו ולא עשאה לשמה.

(2) תפילין אין לקנות אלא מן המומחה. ולרש"י היינו דיורע דבעינן עיבוד לשמה. והתוס' כתבו דסתמא מעבדין לשמה, ובעינן מומחה הבקי בחסירות ויתירות, משום דלכתחילה אין לפתוח התפילין כדי לבודקן, ואם מצאן או קנאן, יכול לפותחן ולבודקן. ולענין מוזה, אמרינן דאין צריך לקנות מן המומחה, משום דלא בעי עיבוד לשמה, ולענין חסירות ויתירות הא יכול לבודקן. ולענין ספר תורה, כתבו התוס' דמשמע בגיטין דבעינן עיבוד לשמה, ולרש"י דלא סמכינן אסתמא בעיבוד, אין לקנותו אלא מן המומחה, אבל אי נימא דסתמא לשמן, אפשר לקנות מכל אדם, ויבדקנו מחסירות ויתירות.

(3) לענין נשים תליא אי הוי לילה זמן ציצית, ולא הוי מצות עשה שהזמן גרמא ואף נשים חייבות, או דדרשינן מדכתיב "וראיתם" למעט לילה, וכיוון דהוי מצות עשה שהזמן גרמא יש לפטור נשים. ולדעת ר' יהודה אף נשים חייבות, אבל ר' שמעון פטר. ולענין כהנים, אף דמותריין בכלאיים בבגדי כהונה, לא אמרינן דאינן בציצית דהא תלתה התורה חיוב ציצית בכלאיים, משום דבלא עידן עבודה שפיר הוזהרו על כלאיים.

(4) למאן דאמר דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא, יש לברך בכל בוקר דמתחדש החיוב. ולמאן דאמר דאין הזמן גרמא, יש לברך בפעם הראשונה שלבשה. ולדעת רבי דכל פעם דחולץ תפילין אפילו באותו היום מברך, הוא הדין שיש לברך על הציצית בכל פעם שלובשה.

ד. (1) "וראיתם" לדעת ר' שמעון לפטור כסות לילה. ורבנן אמרו דאתי "וראיתם" אתי ללמד על "וזכרתם", דבזמן שרואים את הציצית והיינו שיכיר בין תכלת ללבן [או בצמר הצבוע מקצתו, או בין חוליה של תכלת לחוליה של לבן, או בחוטי הציצית], הוא הזמן הראוי אף לקריאת שמע. או דעל ידי ציצית יזכור מצות כלאיים, או דיזכור כל התורה דציצית שקולה כנגד כל התורה. ואמרינן דלר' שמעון יש לדרוש נמי, דכיון דהתחייב במצוה זו התחייב בכל המצוות. ורשב"י דרש דהוזהיר במצוה זו וזכה ומקביל פני שכינה דכתיב "וראיתם אותו" וגבי שכינה נמי נאמר "ואותו תעבוד". ומדכתיב "אשר תכסה בה" לר' שמעון דרשינן לרבות כסות סומא, ומאשר ילפינן לטלית בת ד' קרנות. ולרבנן כסות סומא לא בעי קרא, וכולה קרא אתי לטלית בת ה' כנפות, ואשר לא משמע להו.

(2) דכל מי שמסובב בתפילין של יד ושל ראש, ובציצית שיש בה ד' כנפות ובמוזה, מוטבח לו דיצילוהו מן החטא.

3 מפני שתכלת דומה לים וים לרקיע כדחזינו, ורקיע לכסא הכבוד דכתיב ברקיע ספיר ואף בכסא הכבוד כתיב ספיר, ומן הראוי שיהיה לישראל כמראה הכסא על ציציותיהם דעל ידי זה יזכרו היושב עליו. והתוס' הוסיפו דרקיע דומה לספיר וספיר לכסא. והלבן נמשל לחותם של טיט, והתכלת לחותם של זהב, דהא הוי סימן של עבודת כדרך שעושין לעבדים, ונפקא מינה לענין עונשן, דגדול עונש של לבן דהוא משל טיט המצוי לכל, מעונש תכלת שאינו מצוי לכל.

4 חייב לברך מאה ברכות שנאמר "ואתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעימך וגו'". ופירש רש"י דלא קרינן מה אלא מאה. והתוס' כתבו, דיש בו מאה אותיות דשואל כתיב מלא בוא"ו, ועוד פירשו שיש לקוראו למה מאה כדי להשלימו למאה תיבות. וחייב לברך בכל יום שלש ברכות, שעשאני ישראל, ולא עשאני עבד ולא עשאני אשה, דאשה הא פטורה ממצוות עשה שהזמן גרמא, ועבד הוי מוזלול טפי מאשה.

ה. 1) מצוות ציצית היא מצוה קלה שאין בה אלא עשה. ומצינו קיבול שכרה בעולם הזה, דקיבל אותו אדם שהיה זהיר בה ששה מטות עם סולמות של כסף ועוד מטה אחת של זהב עם סולם זהב.

2) בתירוץ אחד כתבו התוס', דהשוכר בית מדאורייתא יש לחייבו במוזוה, ולא דרשינן להא דכתיב "ביתך" למעט שוכר, משום דהוי שמירה לבית. אמנם כל ל' יום אכתי אינו חייב, משום דאכתי לא חשיב בית דירתו. ובתירוץ שני כתבו, דכיון דכתיב תרי ביתך, דרשינן למעט שוכר, אמנם מדרבנן יש לחייבו לאחר ל' יום. ואין להוכיח מדאמרין דמוזוה חובת הדר, משום דיש לומר דקאי על בעל הבית דאם אינו דר אינו צריך לקבוע מוזוה. ומכל מקום בארץ ישראל חייבו אותו מיד במוזוה משום ישוב ארץ ישראל [דלא יעזוב הבית, אי נמי שיקפצו עליו שוכרין]. ולענין טלית, כולי עלמא מודו דמדאורייתא אין לחייבו, דהא כתיב "כסותך". ומדרבנן חייבוהו לאחר ל' יום, או מפני הרואים שיאמרו דשלו היא, או דחייבוהו דומיא דמוזוה.

3) אותו שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה, דהא איכא חיוב ד' פרשיות על הראש ועל היד. ועוד כתב רש"י, דאיכא ח' ציונים על תפילין, דבפרשת קדש והיה כי יביאך כתיב "וקשרתם" "והיו לאות", וכתיב "ושמרת את החוקה". ובשמע ישראל כתיב "וקשרתם" "והיו לטוטפות", וכן כתיב בהיה אם שמוע, וכתיב נמי "ושמרתם את דברי אלה". ובציצית עבר בחמשה, "ועשו" "ונתנו" "והיה" "וראיתם" "גדילים תעשה לך". ואותו שאינו נושא את כפיו בזמן שהיה בבית הכנסת ואמר לו החזן שיעלה, והיה עמו לכל הפחות עוד כהן, עובר בג' עשה.

ו. 1) בנסכים הבאים עם הזבח, כולי עלמא מודו דקודם המנחה קריבה ורק לאחריה היין, וילפינן לה מדכתיב "עולה ומנחה". אבל היכא דהביא המנחה והנסכים בפני עצמן, לדעת רבנן ילפינן ממנחה ונסכים דעם הזבח דקודם מנחה ולאחריה נסכים. ולדעת רבי מקדימים את הנסכים משום דיש להם מעלה דאומרים עליהם שירה [היכא דבאים עם הקרבן, אבל בפני עצמן הוא ספק בגמ' ביומא]. והשמן והסולת מעכבים זה את זה, וילפינן לה ממנחת נדבה דכתיב בה עיכובא. אבל אינם מעבים את היין ואין היין מעכבם.

2) בנסכים הבאים עם הזבח, אין להקריבם אלא באותו היום, דקרי ליה לעיל "דבריים שדרכין ליקרב ביום". ואם אינם באים עם הזבח, יכול להביאם אפילו בלילה, מדכתיב "נסכים ונסכיהם", ולרש"י (הביאוהו התוס') ילפינן לה מיתורא דכתיב בסוכות. ולתוס' ילפינן לה ממנחתם ונסכיהם דכתיב גבי עצרת, ולא מיתורא אלא מדהא דכתבו לנסכים בין עולה לאישה. וכתבו התוס' דלענין נזיר אין ללמוד מהתם משום דהוי נסכי יחיד, אלא מיתורא דכתיב ביה ילפינן. וכן יכול להביאם למחר, ובסוגיין ילפינן לה מדכתיב מנחתם ונסכיהם, אבל כתבו התוס' דעיקר הדרשה היא מדכתיב "דבר יום ביומו". והני מילי כשלא קדשו בכלי מאתמול, דאי קדשו בכלי הא נפסלו בלינה.

3) ילפינן דרק בשחיטת הזבח הוקבעו הנסכים, והיינו דלאחר שחיטה תו אינו יכול לקובען עובר זבח אחר.

4) הפרים והכבשים דסוכות מעכבים זה את זה, דהא כתיב בהו "והיו" "כמשפט" ו"כמשפטם". ולענין הפסח, דעת רש"י ביחזקאל דאינם מעכבים זה את זה, ואם יש לו אחד יקריב רק אותו, והיינו דכתיב התם ז' פרים וז' אילים ליום, והיינו פר ואיל ליום. וכתבו התוס', דאף דכתיב בהו יהיו, צריך לומר דאתיא לדרשא אחרינא. והביאו מהספרי, דדרש בין לענין סוכות ובין לענין פסח, דאם יש לו רק מין אחד יכול להקריבו ואין המין האחר מעכב. ואם יש לו את כולם כן מעכבי אהדדי.

ז. 1) בעצרת קריבים ג' פרים וג' אילים וט"ז כבשים. דבשביל המוסף איכא ב' פרים ואיל אחד וז' כבשים, והן לא מעכבי אהדדי. ובשביל הלחם איכא פר אחד ושני אילים וז' כבשים, והן מעכבי אהדדי דהא כתיב בהו יהיו, וכן איכא עוד שני כבשים שמניפים אותן עם הלחם. ואמרין בסוגיין, דהאילים דמוסף ודלחם לא מעכבי אהדדי, וכתבו התוס' דכן הכבשים דמוסף ודלחם לא מעכבי אהדדי.

2) אתי למימר דאף אם אין לו ז' כבשים ושני פרים לראש חודש, אינו מעכב ויקריב מה שיש לו, ומכל מקום אם יש לו חייב להקריב כמה שיש לו. ומדכתיב בסיפא דקרא "והיו" ילפינן דמעכבי אהדדי. וכתב רש"י דאם יש לו את כולם כן מעכבי אהדדי. והתוס' הביאו דאתי למימר כרבנן דאם יש לו כדי פרים ולא כדי נסכים מעכבי אהדדי, שיקריב הפרים אף בלא הנסכים ודלא כר' שמעון במתניתין. אי נמי אתי למימר דמוסף מעכב אהדדי אפילו אם אין לו כדי המוסף.

3) ליכא למימר דאיירי בפר דראש חודש, דהא האי פר הוי עולה, ור' יוחנן אמר דרק אליהו יכול לדרושו, ורב אשי ביאר, דהנתבא יחזקאל דיעשו מילואים בימי עזרא ביום הראשון לניסן כדרך שעשו בימי משה, וביאו פר לחטאת.

4) קאי על שבעה שבטים שטעו וחידשו דחלב מותר, ועשו השבטים על פיהם, דחייבים להביא גם פר ולשורפו. ולרש"י איש שוגה ופתי קאי על הוראת הבית דין, ולתוס' איש שוגה קאי על הוראת הבית דין, ופתי קאי על העושים פתאום בשגגה. ואתי לאשמועינן דמביאים רק פר אחד, ואתי דלא כר' יהודה, או דאיירי רק במיעוט שבטים שחטאו ולהכי מביאים רק פר אחד.

5) דמביאים איפה של קמח כדי להוציא ממנה שלש עשרונים סולת, וכן לאיל מביאים איפה של קמח כדי לנפותה יותר ולהוציא ממנה שני עשרונים, דוהו הדין לכתחילה, ורק אם לא מצא יותר מנופה יכול להביא עשרון סולת מאיפה קמח. ומאי דכתיב שמן הין לאיפה לא איירי שנותן את כל ההין, אלא שנתות היו בהין. ומכיון דקתני לפר ולאיל אותה מידה, דרשו דאתי לר' שמעון דאם אין לו כדי נסכים של כל הפרים והאילים, עדיף טפי שלא יקנו עוד פרים ואילים ויקנו תחתם נסכים למה שמקריב.

ח. 1) הפר והאיל והכבשים לא מעכבי לחם, ויתבאר להלן. ולענין השני כבשים המונפים עם הלחם. דעת ר' עקיבא דהם לא מעכבי את הלחם אבל הלחם מעכבן. ומסקינן בגמ' דר' עקיבא דרש ליהו דכתיב בקרא דאיירי בלחם ובשני כבשים מתהיינה דכתיב גבי הלחם, דהלחם הוא המעכב ולא הכבשים, ועדיף ליה טפי ללמוד מתהיינה משום דתרוויהו איירי בלחם דכולו לכהן. אי נמי דרש מקרא גופיה דקאי על הלחם, דהא כתיב "והיו לה' לכהן" והיינו הלחם דכולו לכהן. ודעת ר' שמעון בן ננס, דאדרבה הכבשים הם המעכבים ואין הלחם מעכבן, ויליף לה יהיו מיהו דכתיב גבי שבעת הכבשים, ואף דהם כולם עולה, מכל מקום עדיף טפי ללמוד יהיו מיהו דמי להדדי. אי נמי יליף מגופא דקרא, דהא כתיב "לה' לכהן" והיינו דיש בו גם לה' וגם לכהן ומשכחת רק בכבשים דיש אימורין לגבוה ובשרן נאכל לכהנים. ודעת ר' שמעון נמי כבן ננס, וטעמיה משום דהכבשים מתירין את עצמן, ולהכי מעכבין. אבל הלחם אינו מתיר את עצמו.

2) מסקנת הגמ' היא משום דשינה בסדרן, דבפרשת פנחס כתיב "פרים אילים וכבשים", ובפרשת אמור כתיב "כבשים פר ואילים". אבל בלאו האי טעמא איכא למימר דחד נינהו וכוונת התורה שיביא ג' בהמות מפריס ואילים, או פר ושני אלים, או איל ושני פרים, דהא לא כתיב בהדיא ג' פרים וג' אילים, וכדרשין לענין איל יום הכיפורים דאחד הוא מדכתיב "האיל האחד".

3) דעת ר' עקיבא דבמדבר קרבו גם שתי הלחם וגם הקרבנות הבאין עמהם, משום דלא דרשו להא דכתיב "כי תבואו". ושפיר יש להם לחם ממה שקנו מן האומות. ודעת בן ננס, דקרבות היו קריבים במדבר, אבל לא לחם דהא דרשין "כי תבואו" דרק בביתאן לארץ, או דרשין מדכתיב "ממושבותיכם" ואו דילפינן להו מביכורים. ובשם רש"י כתבו התוס', משום דלא היה להם אלא מן. ודעת ר' טרפון, וכן ר' שמעון במתניתין, דהלחם לא קרב מהני טעמי, ואף שאר הקרבנות הכתובים עמו לא קרבו, וילפינן לה מדכתיב "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים", דעל כרחק דלא אתי למימר דאם אין לחם אין כבשים, דהא כתיב "שבעת כבשים" לבתר "על הלחם" (עיין מסורת הש"ס על התוס').

ט. 1) דעת ר' יוחנן דהיכא דהוקבעו בשעת שחיטה מעכבי אהדי, ואין להקריב הכבשים בלא הלחם, והוא הדין דאין להביא הלחם בלא הכבשים. ולענין לפדותו, כתבו התוס' דלכאורה אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר דאין שחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, וודאי דמהני פדיון, אלא אם נאמר דסבירא ליה דתנור מקדשן לשתי הלחם ותו אין להם פדיון. ואליבא דרבי דאמר דאף בשחיטה הלחם קדוש, לדעת רבא לקמן מו. דהלחם קדוש לגמרי, וודאי דלא מהני פדיון ויוצא לבית השריפה. וכתבו התוס', דאף לאביי דקדוש ואינו קדוש, היינו לענין דתפיס פדיונו, אבל וודאי דאינו יוצא לחולין, ואף לדידיה יוצא לבית השריפה. ולענין לחמי תודה, כיון דשלמים קרי לה רחמנא, אין הלחם מעכב את הקרבן, ושפיר יקריבנו לשם שלמים וידי נדרו לא יצא. אבל הלחם נפסל, ואמרינן בפסחים, דאליבא דרבי שחיטה מקדשת את הלחם, לא יהני פדיון ללחם, וכתבו התוס' דלכאורה היינו רק לרבא, דאילו לאביי הכא דאין תנור מקדשו, וודאי דמהני פדיון, ואליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון וודאי דמהני פדיון.

2) היכא דהיה הלחם רק בשעת התנופה, איבעיא למערבא האם אף בהא אמרינן דהזקקו זה לזה ומעכבי אהדי, או דדווקא שחיטה זוקקת. ולענין פדיון כתבו התוס', דלכאורה מהני לפדותם וכדאשכחן לקמן היכא דהניף ארבע חלות על שתי כבשים. אמנם דחו, דאיכא למימר דתליא אי תנור מקדשן אי לאו, או דאף דתנור מקדשן, מכל מקום אין התנור מקדש אלא את הראוי לו ולא ארבע דאין כולם ראויים, או דהתנור מקדשן רק מה שהונף כדן.

3) נטמא או נפרס קודם השחיטה, יביא אחר. ואם יצא יכול להחזירו דהא לא התקדש להפסל ביוצא. ואם כבר נשחט, הלחם התקדש להפסל ביוצא, וכן אם נפרס הלחם פסול, וכתב רש"י דילפינן ליה מלחם הפנים דכתיב ביה "היא", והלחם נפסל והבשר יקרב לשם שלמים וידי נדרו לא יצא. ואם נטמא, אי נימא דציץ מרצה על אוכלין רק מה שנטמא נפסל והשאר כשר, ואם ציץ אינו מרצה על אוכלין כל הלחם נפסל ולא יצא ידי נדרו. ולאחר הזריקה, הבשר שפיר הוי שלמים ויצא ידי נדרו, אלא דאין לתרום מן היוצא, או מן הפרוס או מן הטמא.

י. 1) אי נימא דתנופה זוקקתן לעכב זה את זה, ומחויב להביא כבשים ולחם אחרים, פשיטא דהכל טעונים עוד תנופה. ואף אי נימא דאין התנופה זוקקתן, באופן שאבדו הכבשים, כולי עלמא מודו דצריך לחזור ולהניפם. וכתב רש"י דאף אי נימא דאין כבשים עיקר, מכל מקום בהו כתיב תנופה, ועוד דהן המתירים ללחם. [ומדברי התוס' מבואר, דבכהאי גוונא אף הלחם טעון שוב תנופה]. ואם אבד הלחם, אליבא דבן ננס דאמר דהכבשים האם העיקר, אמרינן דאינו צריך לחזור ולהניף את הלחם, אבל לר' עקיבא דאמר דלחם עיקר, איבעיא לן האם צריך לחזור ולהניף את הלחם משום דהוא העיקר, או דלמא כיון דהמתירים שלו הם הכבשים סגי במה שהניפם.

2) את שתי הלחם שני הכבשים המונפים עמו מקדשים אותו. ובתורה השלמים הם המקדשים ללחם, ובנויר האיל הוא המקדש ללחם. ובנויר כתיב הוא להדיא "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". ובתורה כתיב "קרבתו על זבח". וכתב רש"י דלשתי הלחם ילפינן מתרוויהו, דהשלמים הם המקדשים.

3) אליבא דר' עקיבא דאמר דלחם עיקר. ולדעת רבה ורבא מעיקר הדין הלחם נאכל, דהיכא דבא בלא כבשים הוא מתיר את עצמו, ולרבה חזינן לה מדעת בן בוכרי שהכהנים פטורים מתרומת הלשכה משום דאם יתרמו גם הם לא יוכלו לאכול את שתי הלחם משום מנחת כהן, ועל כרחק דאיירי בבא בפני עצמו, דאי איירי בבא עם הכבשים, הא דמי לחלות תודה דאין להם דין דמנחת כהן. נוראיתו נדחתה, משום דיש לומר דלא דמי לחלות תודה, משום דלהדיא קרי לה רחמנא מנחת ביכורים. ורבא יליף לה מהא דהוקשו לביכורים. ומכל מקום מדרבנן תעובר צורתו עד שיפסל בלינה ויצא לבית השריפה, גזירה אטו היכא דכן יהיו כבשים ויבואו אף או לאכול הלחם בלא הכבשים. ודעת ר' יוסף, דמדאורייתא אינו עומד לאכילה משום דאין כבשים דיתירו אותו, ומכל מקום אין לשורפו מיד שמא ימצאו כבשים, אלא ימתין עד סוף זמן הקרבת הכבשים, ולרש"י היינו עד תמיד של בין הערביים, ולתוס' הוא עד הלילה.

יא. 1) בעינן שחיטה לשמה, דהא כתיב בנויר "זבח שלמים לה' על סל מצות" וילפינן דבעינן שיעשה לשמה. ונחלקו רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון האם סגי בשחיטה לשמה, כדכתיב "זבח" או דבעינן אף זריקה לשמה, כדכתיב "יעשה" ומשמע עד שיהיו כל עשיותיו לשמה. ומהתם ילפינן אף ללחמי תודה ולשתי הלחם [וכתבו התוס' דהוא גילוי מילתא בעלמא]. ואם נשפך הדם, אף לרבי אלעזר ברבי שמעון סגי בשחיטה לשמה, דהא סבירא ליה דכל העומד להזקק כזרוק דמי. וכן הדין בנזרק בפסול. אבל בזרוק שלא לשמה, כתבו התוס' בתירוץ אחד דחשיב כזבח אחר, ואליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון לא מהני. ומבואר בסוגיא דאף רבי אלעזר ברבי שמעון מודה דבעינן שהלחם יהיה בשעת השחיטה, דהא כתיב "זבח". וכתבו התוס', דשמא אתי קרא למימר דאף בעינן שיהיה בפנים בשעת השחיטה ולא מהני אם נמצא בחוץ. ומסקינן דהאי קידוש נפקא מינה לענין יוצא, דרק אם נתקדש יכול להפסל משום יוצא. וכן איכא נפקא מינה לענין פדיון ויבואר להלן.

2) ללישנא בתרא דרש"י [וכן הסיקו התוס'], אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון, כיון דסבירא ליה דשחיטה גרידא אינה מקדשת, וודאי דאפשר לפדות, דהא לא חלה עליה קדושת הגוף. ואליבא דרבי דסגי בשחיטה לשמה כדי לקדש אף אם הזריקה לא היתה לשמה, הוא פלוגתא אביי ורבא, דלאביי דאמר דאף לרבי אינו קדוש גמור, אכתי מהני פדיון, ולרבא דהוי קדוש גמור לא מהני פדיון. ובלשון ראשון ביאר רש"י, דאדרבה אליבא דאביי אינה קדושה גמורה להתפס ולא מהניא ליה פדיון, וכל שכן דלרבי אלעזר ברבי שמעון לא מהני פדיון. ולרבא דהוי קדושה גמורה שפיר מהני פדיון. ולענין אכילה כולי עלמא מודו דאינו יכול לאכול. אמנם איכא צד בגמ', דאיכא מאן דאמר דלחם הוי כגופא דזיבחה לענין פיגול, דאם יש זריקה ליוצא, הוא הדין דהלחם מתפגל אף אם היה בחוץ, ולהאי מאן דאמר יש להסתפק האם אמרינן דלחם כגופא דזיבחה אף לקולא ולהתיר הלחם באכילה כי היכי דהזבח מותר באכילה.

יב. 1) בעינן שהדם יורק, דכל עוד שהדם לא נורק הא לא הותר באכילה וילפינן מקרא דבעינן שלא יהיה איסור אחר מלבד הפיגול. והיכא דהבשר יצא לחוץ, נחלקו רבי אלעזר ורבי עקיבא, דלדעת רבי עקיבא זריקה מהני אף ליוצא לאקבועי בפיוגול משום דחשיב פסולו מחמת דבר אחר, ולדעת רבי אלעזר הזריקה לא מהני ליוצא. ולענין שתי הלחם, לדעת רב ששת, נמי דינם כאימורין, ומאן דמחייב ביוצא הוא

הדין דמחייב אשתי הלחם. ולדעת רב פפא, היכא דהיו בחוץ בשעת הזריקה, כולי עלמא מודו דאינם כגוף הזבח ואין הזריקה מועלת עליהם, אבל היכא דיצאו וחזרו, תליא בפלוגתת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון האם שחיטה מקדשת ונפסלו כבר ביוצא ואין הפיגול חל עליהם, או דאין השחיטה מקדשת ולא נפסל ביוצא ושפיר יש לחייב עליהם משום פיגול. ולדעת רב גידל היכא דזרק שלא לשמה, לא מהני כלל לקדש את הלחם, ופשיטא שלא יפסל מחמת הפיגול.

(2) בעינן שהדם יזרק, משום דרק היכא דיש לו היתר לכהנים הוברר חלק גבוה ויש בו מעילה. ואם יצא קודם הזריקה, תליא בפלוגתת רבי אליעזר ורבי עקיבא אם זריקה מועלת ליוצא. וזריקת פיגול, לדעת רב גידל לא מועלת לחייבו מעילה, אמנם רב פפא לא קיבל את דבריו (תוס').

(3) היכא דאכתי לא נשחט, וודאי דאסור לשוחטו שלא לשמו כדי לתקנו, מלבד היכא שאכתי לא נראה לשמו, כפסח קודם זמנו שאף שפסול לשמו כשר שלא לשמו. והיכא דכבר נשחט לשמו ונדחה מלשמו, אינו יכול לעשותו עתה שלא לשמו ולהכשירו, מלבד תודה דאף דשחטה אם אירע פסול בלחמה, שרי עתה לעשותה שלא לשמה ולהכשירה, משום דקריא רחמנא שלמים, וכשמחשב לשם שלמים שפיר הוי לשמה ומשום הכי יש להכשירה.

יג. (1) לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון דאין השחיטה מקדשת אלא הזריקה, הא יכול לברור שתי חלות ויזרוק עליהם הדם ורק אלו יהיו כשרים, והשאר פודן בחוץ ומותרים באכילה. אבל לדעת רבי דעל ידי השחיטה התקדש כבר הלחם, כיון דאינו יודע מי הקדוש, צריך להניף את כולם. וכתבו התוס', דזרוק הדם על כולם ויניף אחת ועמה יניף כל פעם אחרת, ואחר כך יניף עוד אחת ועמה כל פעם אחרת, וכן את השלישית ואת הרביעית. דהא בעינן תנופה אף לאחר השחיטה. [ולא יניף את כולם יחד, כדי שיהיה ניכר שרק שתיים הם לשתי הלחם]. ולענין האכילה, אינו יכול לאכול בלא פדיון שתיים מהן, והפדיון צריך להעשות בפנים, דהא אינו יודע מי הקדוש, ואם יוציאו הא יפסל משום יוצא, ואין צריך לחוש לחולין בעזרה משום דממילא הוא נהיה חולין. והני מילי היכא דאמר יקדשו שתיים מתוך הארבע. אבל אם אמר סתם ארבע, מתלי תליא בפלוגתת חזקיה ור' יוחנן גבי המקדיש שמונים חלות לתורתו, דלחזקיה קדשו ארבעים מתוך שמונים, ולר' יוחנן לא קדשי כלל.

(2) היכא דיועיל לענין זה הקרבן עתה, אמרינן חטא כדי שתזכה, כגון ארבע כבשים שנשחטו על שתי חלות, שיש לו לשחוט שתיים שלא לשמן אף דעובר בהא איסור, כדי להצילן שיוכל לאוכלן. אבל לא אמרינן חטא כדי שתזכה לענין קרבן אחר או לזמן אחר. ומכל מקום מצינו לענין חבית שנשברה בגת העליונה ויש חולין טמאים בתחתונה, דכיון דמכל מקום עתידה להטמא, יכול לקבלה בכלים טמאים כדי להציל החולין. וכתבו התוס', דהני מילי בענינא דהקטרה, אבל בענינא דאכילה לא אמרינן חטא כדי שתזכה. וכן דווקא היכא דכבר נשחט אמרינן הכי.

יד. (1) ללשון השני ברש"י על הא אמרינן בסוגיין דנחלקו ר' יצחק ודבי לוי, דר' יצחק הקיש כבשי עצרת לחטאת, וכי היכי דבחטאת עברה שנתה פסולה, הוא הדין דהכא פסלינן להו. ולדעת לוי, אדרבה מקשינן שלמי חובה לשלמי נדבה, וכי היכי דהתם הזבח כשר, ורק נחלקו רבי ותנא קמא אי עלה לבעלים לשם חובה אי לאו, הוא הדין לענין כבשי עצרת דהזבח כשר.

(2) ללשון הראשון ברש"י בהא פליגי ר' יצחק ודבי לוי, דר' יצחק הקיש לחטאת דפסולה שלא לשמה, ודבי לוי הקישו לשלמי נדבה דכשר אף שלא לשמה. וממתניתין דריש זבחים דלא תני להו ליכא ראייה, משום דאיכא למימר דשלמים לא פסיקי ליה למתני, אי נמי, באים גלל לחם לא קתני.

(3) המחויב בכבש לעולה והביא איל, קרבנו כשר, דגמרינן לה מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הזבח כשר. ואם היה מחויב כבש אשם והביא איל, אם שחטו שלא לשמו, כשר וככל הזבחים ששחטן שלא לשמן, ולדעת ר' שמעון כלל לא חלה קדושה עליהם (תוס'). ואם שחטו לשמו אמרינן בגמ' דפסולים, משום דלא אשכחן אשם נדבה דאפשר ללמוד ממנו, ומאשם חובה הבא איל ליכא למילף משום דבהכי הכשירו. ואמרינן דתעובר צורתו ויצא לבית השריפה, וכתבו התוס' דהיינו רק אליבא דרבה בר אבוב דסבר דאף בפיגול שפסול בגופו בעינן עיבור צורה. [אמנם ברש"י משמע דהכא לא חשיב פסולו בגופו וכולי עלמא מודו דלא בעינן עיבור צורה]. וכן הדין במחויב איל לעולתו ולאשמו והביא תחתיו כבש.